

Становище

от проф. д-р Йоланда Зографова

за дисертационен труд на Ирина Стефанова Йончева на тема „Стилове на смислообразуване и влиянието им върху ефективността на дейността“,

за присъждане на образователна и научна степен "Доктор"

по научна специалност 3.2. "Психология"

В дисертационния труд е представен опит за разкриване на съществени зависимости между стиловете на смислообразуване и ефективността на дейността. Една класическа тема за смисъла, актуализирана през призмата на съвременен психологично познание и значимите въпроси на човешкото всекидневие и активност. Текстът на дисертацията е развит на 173 стр, с 157 литературни източници и приложение с въпросник. Структурата се състои от 4 части, разработени в множество глави и заключение.

Първата част на дисертацията е обзор на конструктите, теориите и изследванията в дискутираната сфера. Интересно и с висока научна компетентност е представено богато разнообразие от идеи. Положителна страна на теоретичната част е фактът, че не само са обхванати вижданията на различни изследователи, но те са представени от гледна точка на нивата на обобщеност, респективно на конкретизираност. Смиълът е обсъждан на макроекзистенциално и фундаментално равнище, на социалнокултурно и на индивидуално равнище. Изведени са релации с множество категории като личността, ценността, идентичността, мотивиращата роля на смисъла и др. Отличаващ акцент представлява включването на другия полюс – безразличието, “индиферентността” към смисъла.

Докторантът си задава и някои правомерни въпроси като напр., относно универсалното използване на един и същи термин като смисъла за множество обекти и доколко това подпомага изучаването им. Текстът, посветен на интегративните концепции за личностния смисъл донякъде маркира ориентири за отговор, но действително би могло да се дискутира за твърде тясната преплетеност между концепти и обозначаващите с тях феномени и доколко е разграничим смисълът чрез познатите методики на изследване. Докторантът постига детайлно и задълбочено представяне на постигнатото в дискутираната сфера, навлизане в сложността както на създаваните и използвани конструкти в теоретичните, концептуални търсения, така и във феноменологичната проява на съдържанието на конструктите на различни реални нива.

В теоретичната част се анализират и изследванията върху организациите и смисъла на дейността, на работата от една страна, както и особеностите на различни лидерски стилове в ролята им на създаващи смисъл или стимулиращи ефективността. Така се осигурява и преход към емпиричното изследване на дисертанта.

Втора част представя въвеждащо изследване на основата на полуструктурирано интервю чрез имплицитните теории на хората и качествен анализ са очертани клъстъри които обхващат основните категории, извлечени от отговори на отворените въпроси, представено е и процентно съотношение на посочваните избори. Създава се обаче впечатление, че априори всички знаят за “смисъла” и го търсят, влагат именно в дейностите си. Това е донякъде подхлъзващо предизвикателство при докторска дисертация, с което докторантът се справя именно чрез качествения анализ, на чиято основа се подготвя теоретична постановка за емпиричното изследване на връзката между стилове на смислообразуване и ефективността на дейността. Първата категория е тълкувана доста широко – на всички нива - относително постоянен и систематично прилаган в широк спектър от сфери на живота начин на формиране на смисъла на всички равнища в системата. Втората - ефективност на дейността е описана като съдържаща и “въвлеченост”, което

е въпрос на авторова трактовка, ангажираща да бъде и защитима – в случая в емпирична верификация.

Моделът за изследване съдържа взаимоотношенията между стилове на смислообразуване, смисленост на работата, стилове на лидерство и реална ефективност на дейността. Не е напълно изяснено защо се избират тези стилове на смислообразуване.

В количественото изследване, представено в 3-та и 4-та част, се измерват взаимозависимости между стилове на смислообразуване, лидерски стилове и ефективност на дейността. Задачите и хипотезите са формулирани релевантно на целите на изследването, а са обосновани както чрез представения литературен обзор, така и на базата на получените резултати от въвеждащото качествено изследване. Използваните методики са с добри психометрични характеристики, като някои скали са широко прилагани в много страни с доказани качества, а други са подготвени за настоящото измерване. Прецизно са представени всички резултати в количествен и табличен израз след коректно прилагане на статистическите методи за обработка. В анализа на резултатите Йончева обосновано доказва тезата си чрез потвърдените хипотези, както и посочва възможни фактори за частта, която остава непотвърдена.

Смисълът в работата е най-значимият фактор за ефективността, изразена чрез усилия. Значимо е и въздействието на факторът сензитивност към смисъла.

Важен резултат на изследването е относителното влияние на смислеността на работата като най-значим предиктор за ефективността на работа - в усилия, резултати и въвлеченост. Лидерските стилове обаче почти нямат значима роля в изследваните зависими променливи. Препоръката ми е именно във връзка с начина и формата, в които те са включени. Донякъде биха могли да бъдат очаквани влияния през перцепцията на респондентите, но така или иначе лидерските стилове би трябвало да са изследвани сред самите лидери/ръководители в съответните организации. При такава постановка би могло да се търси и тяхното реално влияние върху мотивация и ефективност, върху насърчаване на смислена работа. В дисертационното изследване не е

ясно дали това са въображаеми или реално възприемани в актуалната дейност стилове.

Авторефератът отразява съдържанието на дисертацията, а приносните моменти са очертани съответно на реалните постижения на дисертанта. Представените публикации по темата на дисертацията са според изисквания брой.

В заключение, на основата на демонстрираните много добри качества на дисертационния труд, убедено предлагам на Научното жури да бъде гласувана научната и образователна степен “доктор” на Ирина Стефанова Йончева по научна специалност 3.2. "Психология".

22.08.2018

Проф. д-р Й. Зографова